

Don Carlos

Siužetas

I veiksmas

I paveikslas

Šv. Justino vienuolynas, kur palaidotas Karolis V, Ispanijos sosto įpėdinis, don Karlo senelis. Don Karlas čia ateina ieškoti paguodos, jį slegia sielvartas. Don Karlo mylimoji, Prancūzijos princesė Elizabetė de Valua turėjo ištekti už jo tėvo, Ispanijos karaliaus Pilypo II, ir tapo infanto pamote. Atėjus bičiuliui, markizui Pozai, don Karlas prisipažįsta ją tebemylįs. Markizas stengiasi nuraminti jaunuolį ir pataria jam išvykti iš gimtojo krašto. Būdamas toli, jis greičiau pamiršias Elizabetę. Poza ragina don Karlą prašyti tėvą, kad paskirtų jį savo vietininku Flandrijoje. Infantą patraukia teisingo ir doro markizo mintis tapti engiamos flamandų tautos gynėju. Bičiuliai prisiekia būti vienas kitam ištikimi iki mirties.

II paveikslas

Rūmų damos laukia karalienės. Princesė Eboli dainuoja maurišką dainą. Pasirodžius karalienei, pažas Tealdas praneša atvykstant markizą Pozą. Šis prašo karalienę priimti don Karlą. Karalienė liepia visiems išeiti; Eboli išeina kupina įtarimo, - ji pati myli don Karlą.

Don Karlas prašo karalienę užtarti jį prieš tėvą – jis nori išvykti į Flandriją. Tačiau mylimosios artumas sujaudina jaunuolį, ir jis vėl išpažįsta savo meilę. Bet Elizabetei užtenka dvasios tvirtumo atsisakyti pražūtingos meilės; dabar ji – Ispanijos karalienė bei don Karlo pamotė.

Radęs karalienę vieną, Pilypas įtūžta. Etiketa pažeidusiai rūmų damai grafienei Aremberg (ji privalėjo būti su karaliene) jis įsako grįžti į Prancūziją; karalienė atsisveikina su bičiule. Pilypas pasitiki tik markizu Pozą. Visiems išeinant karalius liepia jam pasilikti ir klausia išdidaus markizo, kodėl jis nesikreipia su jokių prašymu.

Poza sau neprašo nieko – jis prašo laisvės hercogo Albos niokojamai Flandrijai. Karalius atsako sieksias, kad ir ten įsivyrautų taika ir ramybė kaip Ispanijoje. Pilypą sukrečia tiesūs ir atšiaurūs Pozos žodžiai, kad tai – kapų ramybė, tačiau į markizo atvirumą jis atsako atvirumu. Žmona jo nemylė, sūnus jam kelia nepasitikėjimą. Karalius prašo Pozos stebėti don Karlą, o pačiam saugotis inkvizicijos.

II veiksmas

I paveikslas

Rūmuose šventė. Joje dalyvauti nepanorusi karalienė paprašė ją pavaduoti princesę Eboli ir atidavė jai savo apsiaustą ir šydą. Į terasą ateina don Karlas – jis čia atėjo gavęs laiškutį ir neabejoja, kad jį kvietė karalienė. Pasirodžiusi dama džiugiai klausosi don Karlo meilės žodžių. Tai princesė Eboli. Apsirikimui paaiškėjus, Eboli supranta tikrąją tiesą ir grasina kerštu. Jos žodžius išgirdęs markizas Poza užsimoja princesę nužudyti, tačiau don Karlas sulaiko bičiulio ranką. Markizas liepia infantui atiduoti jam visus svarbiausius dokumentus.

II paveikslas.

Į aikštę priešais bažnyčią plūsta žmonės. Netrukus prasidės autodafe – eretikų sudeginimas ant laužo. Atvyksta karališkoji pora. Pasirodo don Karlo vedami flamandų pasiuntiniai. Jie meldžia karalių malonės savo kraštui. Tačiau karalius rūščiai atmeta jų prašymus. Tuomet į tėvą kreipiasi don Karlas ir reikalauja jį paskirti vietininku Flandrijoje. Niekas nedrįsta įvykdyti karaliaus įsakymo nuginkluoti infantą. Suprasdamas padėties pavojingumą, tą padaro markizas Poza. Sukrėstas don Karlas atiduoda bičiuliui špagą. Karalius markizui suteikia hercogo titulą. Prasideda egzekucija. Dausų balsas pasmerktiesiems žada amžinąjį atilsį.

III veiksmas

I paveikslas

Pilypo II darbo kambarys. Galingas valstybės valdovas, vienišas ir nelaimingas, laukia išauštant naujo ryto. Jis jaučia, kad žmona jo nemyli ir tariasi gavęs įrodymų, jog Elizabetės ir don Karlo meilė neišblėso. Karaliaus pakviestas, ateina Didysis inkvizitorius, aklas 90 metų senis. Pilypas jo klausia, ar tėvas turi teisę pasmerkti nepaklusnų sūnų. Jei siekia aukštesnių tikslų – taip, atsako inkvizitorius ir reikalauja išduoti inkvizicijai markizą Pozą, maištininką ir flamandų protestantų gynėją. Pilypas neabejoja Pozos ištikimybe. Tačiau ir jis, karalius, negali nepaklusti inkvizicijos valiai.

Atskuba susijaudinusi karalienė – pavogta jos brangenybių dėžutė. Ji pas karalių, ir Pilypas joje rado don Karlo portretą. Elizabetė jaučiasi nekalta, - iki vedybų infantas buvo jos sužadėtinis, tačiau karalius neturįs jokio pagrindo įtarinėti ją neištikimybe. Pilypas grubiai įžeidžia žmoną. Jai į pagalbą atskuba Poza ir Eboli. Kai moterys lieka vienos, Eboli prisipažįsta karalienei, kad kerštaudama jį pavogė dėžutę bei atidavė karaliui ir kad yra jo meilužė. Karalienė įsako princesei apleisti rūmus. Eboli pasiryžta gelbėti don Karlą.

II paveikslas.

Kalėjimas. Čia įkalintas don Karlas. Markizas Poza atėjo pranešti bičiuliui, kad netrukus bus laisvas. Markizas pasakė karaliui, kad jis yra sukilusių flamandų vadas ir žino, kad jo laukia mirtis. Nuaidi pasalūniškas šūvis. Mirdamas markizas prisako don Karlui tęsti kovą už flamandų laisvę ir praneša jam, kad vienuolyne atsisveikinimui jo lauks karalienė. Pasirodo Pilypas. Patikėjęs sūnaus nekaltumu, jis grąžina jam špagą, tačiau sūnus nepriima dėl bičiulio mirties kalto tėvo malonės. Į kalėjimą gelbėti don Karlą veržiasi princesės Eboli sukelti žmonės. Tikrai Didžiajam inkvizitoriui pavyksta sutramdyti įtūžusią minią.

IV veiksmas

Vienuolynas. Į Flandriją išvykstantis don Karlas atsisveikina su Elizabete. Čia juos užklumpa karalius ir Didysis inkvizitorius su palyda. Pilypas atiduoda sūnų inkvizicijai. Don Karlas nusižudo.